

Lehekuu
7. päiv
2026

Nummör
9 (612)

Leht mass 2 €

UMƏ LEHT

VANA - VÖROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Vaaba Janek märgotas inemiisist ja massinist

Kae lk 2

Vahtsõliina trummi- ja bändioppaja Talviku Ermo

Kae lk 3

Molohtaminõ vai egäpääväne laiskus?

Kae lk 4

Mino Vöromaa

«Mino Vöromaa 39»

parõmba kirotaja omma teedä

Võro Instituudi 39. «Mino Vöromaa» võistlusõlõ saadoti 49 kirätüüd säitsmest Vana-Vöromaa koolist ja ütest keelepesärühmäst. Parõmba tüü avit vällä söklu hindajidõ kogo, kon olli Kreutzwaldi majamuusõumi juhataja Hollo Aimi, Võro latsiraamadukogo juhataja Solli Kristi, oppaja Kelbä Raivo ja nuuri iist kõnõlõja Vodi Kirke Lee. Parõmbit kirotajit tennätäs täämbä, 7. lehekuul Sännä kultuurimõisan. Ettevõtmisõ tugõja om Eesti Rahvakultuuri Keskus.

Parõmba kirotaja:

Kõgõ noorõmb ütentejägä Romeli Rütüti, «Vanavanaimä perändüs», Sõlekese latsiaid, avitaja Maia Päevalill ***

4.-6. klassi vannusõrühm

1.-2. kotos
• Albert Kirch, «Savvusanna lugu», Kääpä kuul, oppaja Ene Säinast
• Raino Lännik, «Imä ja lats», Osola põhikuul, oppaja Kristina Siska

3. kotos

• Kustav Simson, «Pagõja pörknas», Haani opikotus, oppaja Kersti Leit
Eräpreemiä
• Ebe Vodi, «Unõnāgo», Haani opikotus, oppaja Kersti Leit
• Andero Habe, «Raamaduaasta», Antsla gümnaasium, oppaja Ülle Anier ja Liivia Rebane
• Elenora Mets, «Kodu», Antsla gümnaasium, oppaja Ülle Anier ja Liivia Rebane
• Trevor Juhanson, «Miä minno ütēn haard», Antsla gümnaasium, oppaja Ülle Anier ja Liivia Rebane
• Harlis Preide, «Mi perre munapühä», Kääpä kuul, oppaja Ene Säinast
• Liisa Koval, «Süiditego», Kääpä kuul, oppaja Ene Säinast
• Kristofer Kallaste, «Tsia tsuskamisõ lugu», Kääpä kuul, oppaja Ene Säinast
• Maido Naudi, «Eläjäpuut», Osola põhikuul, oppaja Kristina Siska

7.-9. klassi vannusõrühm

1.-2. kotos
• Ernst Jaak Liivat Uba, «Kahruteenus», Haani opikotus, oppaja Kersti Leit

• Erik Hendrik Liivat Uba, «Miä Haanimaal siile ei olõ», Haani opikotus, oppaja Kersti Leit

3. kotos

• Roland Käär, «Ku ma olõssi oppaja, sis...», Parksepä keskuul, oppaja Leiu Sulg
Eräpreemiä
• Kaisa-Kristiin Mõttus, «Üükakk Piitre aknõ takan», Antsla gümnaasium, oppaja Anu Silm ja Liivia Rebane
• Luusa Kurss, «Ja usõ takan oll...», Antsla gümnaasium, oppaja Anu Silm ja Liivia Rebane
• Helena Karu, «Miä minno ütēn haard», Parksepä keskuul, oppaja Leiu Sulg
• Kerdo Murde, «Kunstmudsu vai perimudsu puult vai vasta?», Parksepä keskuul, oppaja Leiu Sulg

10.-12. klassi vannusõrühm

1.-2. kotos
• Mairo Paabut, «Savvusann - meile pühä ja kallis», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel
• Triin Neeno, «Ja usõ takan oll...», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel

3. kotos

• Kairit Kõomägi, «Minevä suvõ paasapäävä», Vahtsõliina gümnaasium, oppaja Merili Ermel
• Triin Neeno, «Ja usõ takan oll...», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel
Eräpreemiä
• Kleer Vodi, «Tandsutaivas», Parksepä keskuul, oppaja Leiu Sulg
• Martti Pavlov, «Miä minno ütēn haard», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel
• Kerdo Roodes, «Ku ma olõssi oppaja, sis...», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel
• Raimond Änilane, «Minno haard muusiga», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel
• Rasmus Villako, «Minno haard mu vahtsõnõ aoviidüs», Põlva gümnaasium, oppaja Merili Ermel
• Verner Breidaks, «Ku oppajal satsasõ prillil», Vahtsõliina gümnaasium, oppaja Triinu Laan
• Krisliin Kuljus, «Ma heräsi ütspäiv», Vahtsõliina gümnaasium, oppaja Triinu Laan

VÖRO INSTITUUT

Võrokõsõ tiidüstõie konkursil

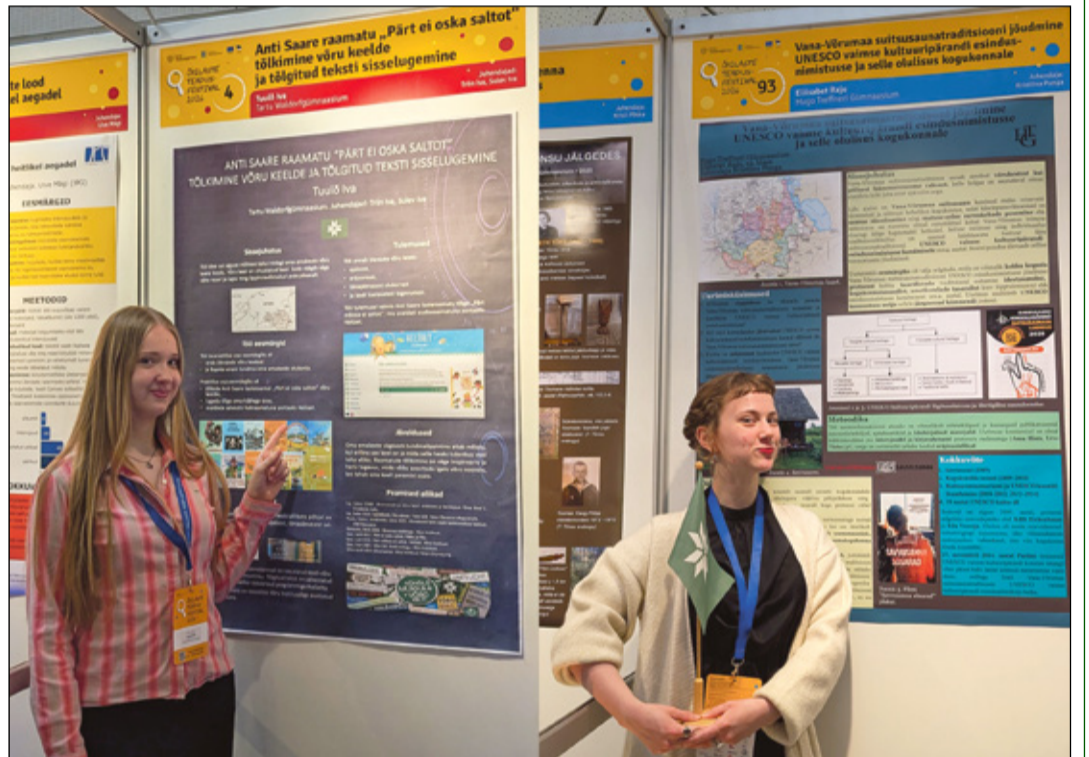
RAHMANI ELO

22-23. mahlakuuni oll Tarton Ahhaa keskusõn opilaisi tiidüstõie riikligu konkursi lõppvuur. Parõmbidõ tõie hulka valiti timahavva kats Vöromaa ja võro keelega kõüdetüt tüüd.

Tarto Waldorfgümnaasiumi opilasõ Iva Tuulõ põhikooli praktilidsõ tüü teema oll Saarõ Anti raamadu «Pärt ei oska saltot» tõlkmindõ eesti keelest võro kiilde ja sisselugõminõ audio-raamatus. Tuulõ tahtsõ, et timä 8. klassi praktilindõ tüü olõs kõidet võro keelega, tuust tull mõtõ midägi ümbre panda. «Ütsindä ümbrepandminõ tundu terve tüü jaos küländ veidü, tuuperäst sai raamat sisse kah loetus.» seletäs Tuulõ umma tüüd vallalõ.

Edimält pruuksõ Tuulõ raamadu ümbrepandmisõs umma pääd ja netin olõvat sõnaraamatut. Suurõs abis olli Tuulõ vanõmba, kiä olli timä tüü juhendaja. Raamadu võtt Tuulõ linti uman magamistarõn. «Diktofon oll veidü võlss sagõhusõ pääle säet, tuuperäst es saa salvõstus peris nii hää, nigu olõs tahtnu. Muidõ oll tüü tegemine küländ lihtsä, veidü kavvõmb läts aigu õnnõ ütē katõrialidsõ luulõtusõ ümbrepandmisõga, selle et es avida õnnõ teksti tõlkmisõst, alalõ pidi jäämä luulõtusõ mõtõ, rütm ja riimi.» seletäs tä.

Tüü tiidüstõie võigõlusõlõ saatmisõ mõtõ tull ütelt puult hindä tahtmisõst. «Perämäidsil aastil olõ käünü tõid kaeman ja säält tull mõtõ esi kah konkursist ossa võtta.» Timä tüü oll uman koolin edimäne, miä om jõudnu tiidüstõie festivali lõppvuuru.

SAARÕ HIPÕ PILDI

Põhikooliopilano Iva Tuulõ ja gümnaasiumiopilano Raju Eliisabet ummi tõid ette näütämän.

Hindajilõ miildü Tuulõ tüü man põnnõv ja harilikust küländ tõistsugumanõ teemavalik. Täl soovitõdi sarnatsit projekte viil tetä vai sama raamatuga edesi toimõnda.

Tuulõ tüü sai konkursil kats eräpreemiät. Eesti Keele Instituudi käest tull tunnustus põnõva teemavaligu ja hää keeletarvitusõ iist ja Eesti Kirandõmusõumi käest preemiä võro keele täämbädseigsõ tõlkõ ja väiku keele nättävüse ülesnõstmisõ iist.

Tüü savvusannakombist

Tõsõ kõrdalännü uurmistüü tekõ Hugo Treffneri gümnaasiumi opilano Raju Eliisabet. Timä uurminõ and ülekaehusõ

tuust, kuis Vana-Vöromaa savvusannakombõ UNESCO üleilma tähtsä kultuuriparandüse nimekirjā saiva.

«Ku tull valli teema, tiidse, et seo piät olõma kõüdet Vöromaa. Mõtõldõn uma kodo ja vanavanõmbidõ pääle, karas päähä savvusann, miä om mi perre jaos kõik aig olnu väega tähtsä.» seletäs Eliisabet.

Nii valõgi tä tüü tsihis uuri, kuis savvusannakombõ täpsembäle sinnä esindõsnimekirjā jõudsõva. Tüü tegemisel uursõ Eliisabet põhalkult UNESCO kodolehte, arhiivi ja paprit. «Seo oll peris nühr ja ikäv tüü. Huvitavamb osa oll intervjuudõ tegemine, näütises Eichenbaumi Külli, Hints Anna, Sii-

mu Margitiga. Perämäne om UNESCO Eesti rahvusligu komisjoni esindaja.» kõnõlõs tä.

Kokko sai Raju Eliisabetil uurmistüü, miä maal pildi Vana-Vöromaa savvusannakombidõ kultuurilidsõst tagapõhast. Hindajidõ kogo tõi vällä, et tegemist om väega seoilmaolidsõ tüüga ja tähtsä om tuu, et tüü päämine tsiht es olõ midägi välläpoolõ näüddä, a tiidmiisi kokogunnalõ tagasi anda. Lisas oll tüü häste kirotõ ja valit oll teema, midä olõ-i varramba uuritu.

Egäkeväjäst opilaisi tiidüstõie riiklikku konkursi kõrdaldas Eesti tiidõsagõntuur ütēn haridus- ja tiidõsministeeriumiga.

Vahtsidõ võrokiilside laulõ võistlus Uma Laul

Joba viiendät kõrda tulõ vahtsidõ võrokiilside laulõ võistlus Uma Laul. Võistlusõlõ oodõtas umakiilside ja umaluuduisi vahtsit laulõ vabal teemal. Laulu võiva olla nii vahtsõalidsõ ku perimõsligu: tundõlidsõst viiest flamenkoni, regivõrsist hiphopini. Muidõki või laulõn olla kokko kõüdet vana ja vahtsõnõ (nt regilaul, miä kõnõlõs parhillsõst aast).

Laulõ oodõtas konkursilõ 23. süükskuus 2026. Üts autor või võistlusõlõ saata kooni viis laulu. Saadõtuisi laulõ hulgast valitas vällä nuu luu, miä saava edesi võistluskontsõrdilõ. Võistluskontsõrt peetäs võro keele nädälil, 5. märdukuul 2026 Rõugõ rahvamajan ja

sääil saava selges Uma Laulu konkursi võitja. Avvõhinnafond om 1000 eurot.

Vahtsidõ võrokiilside laulõ konkursiga tahtva kõrraldaja kittä võro kiilt ja näüddä seo pruukmisõ võimaluisi parhillsõl aol. Pääle tuu luutva kõrraldaja saiva vahtsit laulõ, et tävõndä järgmäde võrokiilside laulupido Uma Pido lauluvarra. Võistlust kõrraldas Võro selts VKKF, tugõja omma Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri tsihtkapital, Võro- ja Põlvamaa ekspertgrupp ja Võro instituut.

Võistlusõ statuudi ja täpsembä teedüse löüd kodolehe umapido.ee päält.

VAHTSIDÕ VÖROKEELITSIDE LAULÕ VÕISTLUS

UMA LAUL V

LAULÕ SAATMISÕ TÄHTAIG OM
23. SEPTEMBRI 2026

VÕISTLUSKONTSÕRT TULÕ
VÖRO KEELE NÄDÄLIL NOVVEMBRIN

LÄHEMB TEEDÜS:
WWW.UMAPIDO.EE

KÕRRALDAS: VÖRO SELTS VKKF
TEL 56916280, E-POST MERIKE.TIGAS@WI.EE

XX
URBANIPÄÄVÄ
LAAT

Urvastõ kerigupargin
23.mail kell 9-13

- Urvastõ kapell
- Tantsutsoon
- Ansambli Robirohi
- Vikati huuldamisõ ja puutüü opitarõ
- Vanaaolinõ vibulaskminõ
- Vallavanõmba koduveinikonkurs
- Laadulotõrii
- Aiakasvu käsitüü
- paiklik süük
- Tegemise latsilõ

Müüjä piät hinnäst kirja pandma!
Tel 5206001 (Airi)
FB Urvaste seltsimaja

Ütenkuun tegemise rōõm

Minevā nādali sõidi ütspäiv kodo ja nāi, et suur tuul om ümbre touganu mi külā postkastihoitja vafoalodsō. Puuposti olli maa-korgudsōlt läbi määnū. Pruuvsō tuud kaadōrvārki pistū aia, a maru rassō olf. Sis halgahf miilde: nādālvaihtusōl om «Teeme āra!» talgupāiv, vast saami ütenkuun taa āsa kōrda aia.

Ja saimiki. No sais postkastihoitja vahtsidō tasingitūisi kunst-jalgu otsan ja vast tuul tedā ināmb ümbre ei puhu. A kōgō suurōmb avastus olf, et ütenkuun tūid teten es olōki tuu rassō kolak nii rassō ja aigu es lāā kah ināmb ku tunnikōnō.

Muidogi nākk tuu tūtegemine ināmbūse aost vällä umbōs sääne, nigu mi näemi tsolgiviikaivō man. Üts tege tūid, mõnō sammu takan sais viil egāsugumaidsi ammōdimiīhi. Umbōs nigu objektijuht, projektijuht, avaligō suhtidō juht, personalijuht ja kōikvōimaligu tōsō juhi. A kōik tuu es vōta ār ütenkuun tegemise rōõmu ja nuu, kel juhiammōtist villānd sai, saiva minnā tiiviiri prügükōttōga läbi käumā. Kinā päiv olf.

RAHMANI JAN
Uma Lehe päätoimōndaja

UMALEHT

Tulō vällä egā katō nādali takast nelāpāāvā.

Toimōndusō aadrōs: Tartu 48, 65609, Vōro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimōndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimōndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimōndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimōndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimōndusō kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Vällāandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: AS Öhtuleht Kirjastus, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Vōrolt

Kirānik LUMISTE KATI and vārskit mõttit, kuimuudu egāpāāvāello vaeldust lōūdā, ja mārgotas tuust, miā parasjago sūāme pāäl.

Kinā kevāi

Jālki om käen luudusō häitsemise aig, kon egā päiv tulō mano midāgi vahtsōt, miā süvvā sünnūs. Kevājā om hāā tetā üts kōrralik kihāpūhastus ja tuu man avitasō üten ökva neo edimāde kōgō suurōmba vōimuga ravihaina nigu karulauk, vōiulill ja nōgōs. Karulauk kahōs egāüte hoovi pāäl ei kasu, a vōiulill tuuisti külh.

Perān pikkā talvō rōõmustas maapāälne pävākerā – vōiulill – süānd ja ihho. Tunnō mitte ütsindā tiidmisest, ku hulga tarviliidsi umahuisi seol ravihainal om, kuis mul om tōtōstō suur himo tā rohiliidsi lehti perrā. Tii egā päiv nāist salatit vai nāksā niisama. A vōiulilli-hāiermit saa ka kināste smuuti sisse panda vai paniiri ja nuu kōlladsō pätsikese omma imehāā maiguga.

Vōiulillin, midā pallōdōn keelin lõvihambas kutsutas, om tōtōstō lõvi jõud. Tā tugō ja puhastas massa tūid ja om hāā siitmisele, avitas veretsukōrd allapoolō saia, tege reuma-hāti veidembās, avitas sappi ja kusōmist kōrda saia ja om vāsūmise vāsta, selle et timā seen om esisugumaidsi mine-raalō ja vitamiine. Taa vōimsa ravihain mõos ka vähā vāsta.

Mu aian ja kasvumajan omma erāle nuka nōgōssilō,

selle et nōgōssōsupp om kah üts mu kevājāne meelüssūik. Tarviliidō ravihain om tā vāsūmise ja lihassō- ja jakuhalu vāsta. Nōgōssō seen om hulga C-vitamiini ja tā tege immuunsüstemi tugōvambas, om hāā siitmisele, lasō-i hulga gaasō kōttu korjuda, tege olōmist kerembās ja avitas kaalu maa-ha vōtta. Nōgōssōst saa tetā hāid kotlette, pestot, tedā saa munarua sisse panda.

Kas tiidset, et mulla seen omma antidepressandi? Muld kāk hindā seen mikro-organismi, mink nimi om *Mycobacterium vaccae*. Seo om pisilāne, miā avitas tetā serotoniini, ainōt, miā and meile õnnō ja hāāolōmist.

Ma kasvi üles majan, mink man olf hirmsa-suur aid. Mu vanaesā esā olf olnu mõisa aidnik ja arvada mu vanaesā saigi timā käest armastusō istuta ja tarvita umma luumisvāke aian nigu mõnō kunstiprojekti man. Mi lillipindre olli sūāme ja hobōsōravva kujoga. Aian olf pāält 20 uibu ja marāpūhma, et valitsōnu jōvvukus ja jakkunu kōigilō mi suurōn perren. Uma edimāde lillipindre tei ma viieaastadsōn ja ütskōik, kon ma elānū olō, om mul olnu väiku maalapikōnō kah.

Kutsu üles kōiki aiapidāmise lummi avastama ja taad pōndōvat kasvoilma pruuvma.

Olō viimātsel aol nānnū, et sääļ, kon vanast inemine hellū tekk, ināmb hengekeist olō õi. Ma ei kōnōlō siin vannu-inemiisi, kuiki jah, noid kah jääs veidembās. A pāält tuu, et Peetrus tutvīid kōrrast hindā manu kuts, jätētās inemiisi egālt puult veidembās, selle et nii ollōv keremb egāsugudsō āsa tettūs saia. Vabahus, vōrd-sus ja üttemuudu olōminō! A sis kaet ja mõltōt, kas õks om keremb.

Trehvū Tsehhiin sääntsele vōiuleevākohvikulō, kon sai telli õnnō ekraani tsōksōn. Suta as ma naaru pitā, ku nāie, et tuu massin kah uma teeninduse iist tippi kūsūs. A tuun mõttōn olf tuu vōiuleevākotusō tūütājā vāega mi maapuutō müūjide muudu, täl olf sääne kaeminō, et minkjaos sa no ummi tahtmiisiga siā tullit ja mu õndsāt tūtegemist sekāt. Vaih olf muiduki seen: mi puul piāt müūjā õks uma tūtegemise katski jātāmā ja ostja ār teenindāmā, a sääļ saiō tā āpuga ekraani pāäle nāūdādā ja esi tūid edesi tetā. Tippi ma es jātā, es olō nigu hāā teenindūs ja olō õs timmā hallō kah: taha ai usku, et ekraanil tulō tipirahakōist kuu lõpun hādāste vaia.

Olō mitmōl puul ütelnū, et mu õrna kasumisōikā saaf üts jälle seebikas – «Kirgede torm». Sāäl olf māki vahjōl üts hotell ja uhkō portjee Sonn-bichler, kiā kōiki teref ja vōtmiid jagi. Pikkā aigu ma kujudigi ette, et hotell om sääne kotus, kohe piāt parōmba rōiva pandma ja kon kōrraligult kihhā pistū hoitma. Ku ma no ildaaigu Suumō trehvū, teref hotell minnu SMS-iga, et ku ma āpin umma passinumōrd registriirmislehe pāäle panō õi, sis ma tarrō ei saa. Ma sis pannī, mullō saadōti SMS-iga ussōkuud, miā tekk vallalō vālimidse ussō, mu tarō ussō ja midā pidit viil liftin kah litsma,

Punk olō-i koolnu!

RAHMANI JAN

Vōrokeelist vai hinnāst vōro-keelitses nimmavat muusikat tulō täämbādsel pāāvāl internetti keriden külānd tihtsāle ette. A ināmbūisi om naidō vahtsidō laulō man vāega kōvva tunda kunstmudso kātt, miā tege laulu ümārikus, paiguldō ökva säändsēs, nigu oodōtas, a ku nakkat tāpsēmpā kaema ja kullōma, ei saa õigōlō midāgi arvo. Massin iks ei mõista periselt luulōta ja ei mõista timā kiiltki niipallo, nigu hüvvī laulusōnna jaos vaia olnu.

Tuuperāst om Veriora Raudvara ildaaigu vällä lastu vōrokiilne punklugu «Agraarpunk» ökva ku suur lõvvatāūs vārskit õhku kōgōn tollōn roosan usdun, miā egā päiv mi ümbre hōlos. Katō minoti-ga saava vanaejānū rokimehe ja nuur trummimisē ār üteldā midāgi säänest, midā egā päiv ei kuulō, a midā ummōhtō elā-mises vaia om.

Lugu esi ei olō vahtsōnō: joba aastasaa alostusōn tekk poissōbānd «Viie pāäle» tuud-samma laulu. Ruitlasō vōimsa

Egā massinaga, miā inemise asōmōlō tulō, jääs mi ütiskund kōrrast inemises olōmisōst kavvōmbalō Inemiisi jääs veidembās

VAABA JANEK, reisihuvilinō mārjutaja

ku korōmba kōrra pāäle tahtsōt sõita. Ja āppi tullf aadrōs, kost hummugusūiki saa. Olō õs teretāmist, olō õs unidsō pāega prantsusō keelen seletāmist, kost tarōst ma tulō ja kas mul sōōgi iist om joba massōt.

A egā kōrd tuu koodivārk ei tūūtā kah. Vilniusōn olf sääne portjee muudu meheke-ne kül ussō pāäl, a tā anna as vōtind, õnnō tarō numbrō ja ussōkoodi. Noh, edimāne kōrd trehvū sis tarrō, kon kats inemist jo seen olli. A nāil olf nii tāhtsā jutt poolōlō, et es panōki minnu tāhele. Lātsi sis portjee manu tagasi – täl jāie mu perāst suidsukiskmine katski, jāl ma segāsi tūūinemist – ja kūsse säänest tarrō, kon vōōriid es olnu. Saiō kah. Ütle sis, kas inemisest om õks rohkōmb kassu ku vällāmōtōlduist āpest.

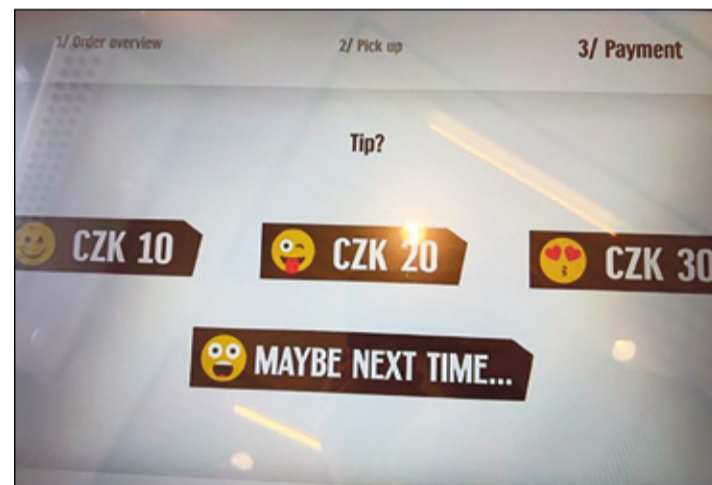
Mōnō kāmūise omma kōigil ütēsugudsō: ku ma Riia rongi-jaaman viimāst kōrd sitamajja otsō, olf sääļ viil putka ja naa-

nō, kink tūū olf su käest sendi vasta vōtta. Olō õs vallalist rahha, suurō hādāga es mõista tuud koskiltki otsma kah minnā ja sis viil vähāmbās vaihta. Tei sis uman vinne keele muudu keelen juttu, et kost tuud rahha vällä vōtta saa, a tā rehās kēega, et minku ma niisama. Tāf-

nan, suurō massina man, miā sinnu ku sulun hoit, saanu-s nii tetā. Ökva paras raha mulku vai massa kaardiga. Massin tunnistas õnnō õigō suurū ja rasōhusōga rahhu. Ku perā-mādsēst Kullapaa loterii vōidust kats õurot karmanilō om jāānū, sis tuud tā ei vōta. Situ hinnāst ār, ku tahat.

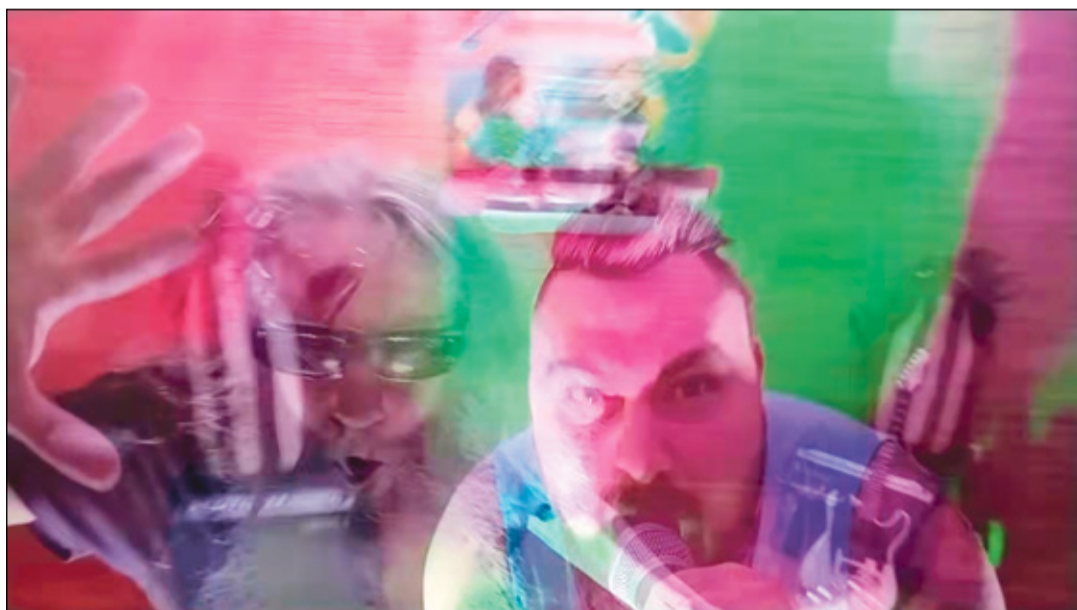
Sāāndse massina tekev ellu lihtsāmbās. Ei olō vaia inemist, kiā pāāvān mitukūmmēnd kōrda sammu kūsūmiisi kūsūs. Ei olō passikontrolli, kaamōrasilm nāge su massina numbrō ār, ütles, kohe ritta sa hoitma piāt – vāega mukav. A massinālō ei saa ütski kōrd üteldā: «Olō no inemine!»

Ma ei nakka ette kujutama, et ma tiā, midā inemises olō-minō tähēndās. Kattō umahust vōi kül nimmada: inemine tege rohkōmb, ku tā pidānū (nāūtūses lupa kassiahastusōga sõitjal tassakōistō bussin olt laskō, and vahtsō hotellitārō, ku tōnō minkagiperāst kōlba ai), ja inemine jāt tuu tegemāldā, miā vōimalik om (nāūtūses ei vōta kempsuminejā käest rahha, ku täl vallalist rahha ei olō). Selle jääs egā massinaga, miā inemise asōmōlō tulō, mi ütiskund kōrrast inemises olōmisōst kavvōmbalō.

Meelehäākūsūjā ekraan Tsehhiimaal.

VAABA JANEKI PILT

Ilvese Aapo ja Ainsoni Renar hinnāst roosa udsu seest vällä punkman.

sōna ökva kutsva vabas saama, unōhtama «meid painanu hierarhia» ja muu kommunaal-massu. Ummōhtō olō-i seo luu vahtsōst vällātulōmisō man tege vana ao takanikmisega, säänest priisaaamisō mõttōviit om täämbādsel aol kah vāega vaia. Aolugu om nāūdānū, et punkaridō protestivaim om suurōn ilman suuri kivve viirdūmā pandnu. Miilde vōi

tulōta kasvai Eesti vahtsōst esisaisjas saamist. Kiā nuu olli, kiā Vōro liinan 1987. aastaga sūgūse sinimustvalgō lipu vällä tōiva?

Ansambli Veriora Raudvara, laul «Agraarpunk»

Esitāse: Ainsoni Renar (laulu), Ilvese Aapo (laulu, kitarr), Adamsoni Sven (kitarr), Pastaku Karmo (basskitarr), Pastaku Hendri (trummil).

Õkvatīi laulu mano kruutkoodi abiga:

RAHMANI ELO PILT

Puiga näütetsõor Uma Lehe lugõjilõgi tutvut Tossu Tilda ja Muda Mari pajatuusi püüne pääl ette kandman.

Maatripäiv tõi ilosa ilma

RAHMANI ELO

Edimädsel lehekuu pääväl Lasval olnul 23. Võro maakunna maatripäiv pääväl tull päiv vällä ja ilm läts mõnusalõ lämmäs. Kas hulga tiatritükke mängmine ja pallo kaemishuvilliidsi võivaki olla säändse ilma muutusõ põhjus?

Timahavadsõl maatripäiv pääväl jäi silmä mitu asja. Mitmõn tükün leivä päält vanno tegijide ütten noorõ. Mullõ paistu, et tuu tõi tükkele õkva särtsü mano. Ka hindajilõ jäivä noorõ silmä, nii mitmõlõgi anti hää näütlejä preemiä.

Esierälidselt jäi silmä Lasva latsiaia Pargihaldjas truppi etendüs, miä olf tettü latsiaialatsilõ võro keele õpmisõs. Kirriv lavakujondus ja esierälidse tegeläse anni luu mõttö häste edesi ja arvada om, et tuu tükki miildüs latsilõ kah väega.

Ülepää olli seokõrd poolõ lavastusõ säändse, kon sai

kuulda umma kiilt. Nelän tükün olf tarvitõt võro ja ütten seto kiilt. Tuupääl naas hindajidõ kogo kah uman keelen kõnõlõma ja või üteldä, et pääväl poolõ jutu aeti uman keelen är.

Nättü lavastusõ olli küländ huuga. Olf pallo laulu ja tandsu, nii et nii mõnigi lugu sai muusigali muudu tüküs. Ülearvo pingutust es paistu ja hää olf näta näütlejide silmin energiä ja helkämist.

Püüne pääl olli mitmõ huvvi tekstega tükü. Kõgõ suurõmba jäle jätse mullõ saman hoobis Antsla draamastuudio sõnnolda tükki. Nimä tõiva vällä tiatrikunstilõ umadsõ tõtõasa, et kihä, miimika ja kirivide rekvisiitiga saa kah häste sissu edesi anda.

Huulmada pikäle vinnüväst päävälst sai selges, et tego om võimsa ettevõtmisõga. Kokkovõtvalõ: mi kandin om tiatritegimine väegagi huun ja om pallo nuuri tiatritegijit, kiä säänest kommõt kimmähe edesi kandva.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi perioolõmisõst ja tähendüsest.

Eller

Seod nimme kand Eestin 393 inemist. Nimest om Eesti perekonnanimeraamadu käsi-kirutanu Uibo Udo. Eller ku sakslaisi nimi olf meil liinun olõman joba inne eesti talurahvalõ priinimmi pandmist. Nimi tähendäs baltisaksa keelen 'lepp'. Kuigi mi tunnõ hoobis tõist saksa sõnna Erle 'lepp', olf eller tuu puuliigi jaos põhilindõ sõna joba keskaol siin pruugitun keskalamsaksa keelen, a niisamatõ baltisakslaisi keelen 19. aastagasaal. Ku tuu sõna kõändele vai mitmüstõ panti, olf tä kujul Ellern, nt keskalamsaksa ellernboom 'lepäpuu'.

1822–1835 panti eestlõisile priinimi Eller vähämbält 26 mõisan. Noist kats õlli Harjumaal, kolm Läänemaal, kolm Järvemaal, viis Virumaal, üts Hiiumaal, üts Saarõmaal, üts Pärnumaal, kolm Villändimaal, ja kuus Tartumaal. Ka Võrumaal Harglõ kerigumõisan panti Eller Patlepä talust peri sandilõ Hindrikulõ ja tä poja Jaani perrele, a nimi kuuli vällä.

Tartu keele ala pääl panti nimi Eller Rõngu kihlkunna Aagre mõisa Põhu külän, Põhu Matu poigõ perridele. Mulgi keele ala pääl panti Eller Riidaja mõisa Araku Tõnissõ poigõ perridele.

SAARÕ EVAR

Kõgõ suurõmb Lõuna-Eesti Elleri suguvõsa tulõ Tarvastust. Tarvastu mõisan panti hingelugõmisõ 1834 perrä Ellern, a Tarvastu keriguraamatin om tuu nime kuju Eller. Nime saaja ellivä 1834 ligi kümnen talun, päämädselt Mõnnaste külä Palupeedi ja Poka talun, a neid olf peri ka Ülensi külä Simmihärmä ja Kägärä talust. Ka üte tõsõ Tarvastu priinime Riberg ~ Rienberg saaja muudi tuu 19. aastagasaal kesken Ellern. Tunnõt võru liikmisõ alussõpandja ja maausulinõ Elleri Kalle om uma nime saanu Tarvastu Elleri suguvõsast, timä vanavanõmba rändsivä Tarvastust Randu – nigu iks taluostja mulgi – ja esä Rannust Vahtsõ-Kasaritsa mõisalõ.

Spordikommentaatri Elleri Are nimi om peri Virumaalt. Helülüuja Elleri Heino sai uma nime Kärevere mõisast Äksi kihlkunnast. Timä kõüdü Võrumaaga om kah lähkü: imä Anna vanõmba Ilveri Kaarli ja Juuli ellivä Vaabinan ja osa näide perratulõjist eläs seoni-aoni Vaabina Meossil.

Eestistämisel om Ellerist ku saksamoodulidsõst nimest vallalõ üteld 20 kõrral. Vahtsõ nime omma vahel õnnõ pikembäs tettü, nigu Ellerhein, Elleri ja Ellermä. Vahel om samma kõlla alalõ hoiõt nim-miga Ellamaa, Ellmaa, Elle-mäe. Vahel om ka mõtõld 'lepä' tähendüse pääl: Lepasaar, Lepplaan.

RAHMANI JANI PILT

Talviku Ermo uman oppamisõklassin trummõ pesmän.

Talviku Ermo: pankõ latsõ huvitsõõri!

RAHMANI JAN

«Katõ latsõ esä, Vahtsõliina muusigakooli lüükpilli ja bassi oppaja, ansambli-tegijä tan. Muid ammõtõt om viil: dirigent Puiga segakoorin ja muusigaoppaja Setomaa kuulõ Meremäe õpikotussõn.» Õkva nii ja säändsen järekorran kõnõlõs hindäst Talviku Ermo. Pillimehetüü jätt tä hoobis nimmamalda.

Ermo käe all toimõndas Vahtsõliinan neli nuuriansamblit, miä olõ-i väikun kotussõn ja veemaal peris harilik asi. Minevä kuu alostusõn käevä kõik nuu bändi Põlvan nuuribände festivalil ja ansambli Krõps tull säält

kodo päävõiduga, Ermo kõgõ parõmba juhendaja diplomiga.

Peris esihindäst säändse tulõmusõ siski ei sünnü. «Edimäne kõrd võtat noorõ käekõrvalõ ja tuut prooviruumi. Perän nakkasõ joba esi häämeelega käümä.» seletäs Talviku Ermo vallalõ, kuimuudu koolinoorõ bändi tegemä saia. Lisas alostamisõlõ om ansambli jaos tähtsä, et olõs, kon rahva iin üles astu. «Esinemise jaos võetas hinnäst rohkõmb kokko,» om juhendaja selges saanu.

Nuuribände tüüd om Ermo Vahtsõliinan vidänü kümme aastakka. Alostusõ sai bände tegemine timä erialast. Trummioopidõ jaos om kõgõ parõmb, ku nä saava umma opitut ansamblin vällä näüdü-

dä. Nii naksi mitmide pille opja kokko käümä ja üttenkuun muusiga tegemist harõtama. Perämäidsil aastil käü kokko iks kolm-neli bändi.

Et tego om kooliopilaisiga, sis kuunsaisu aastidõga muutusõ, a inämbüisi om bänd kotus, kon noorõ saava umavaihlõ inämb läbi kävvü. Ansambli omma kasvatanu sõpruskundõ, esiki paarõ om bänditegemise käügin vällä tulnu.

Esihindä päämidses välläkutsõs pidä Ermo ütten nuuriga opmist, kuis tetä kõkkõ parõmbalõ ja esi vannusõn nuuriga toimõ saia. «Tüümaht om peris suur. Ku om mõni konkurss tulõman, tulõ tetä lisapruuvõ. Mõnigi kõrd tulõ hindä vabast aost lisatüüd tetä,» seletäs tä.

Kõgõst huulmada jõud Talviku Ermo olla viil mitmõn paigan, näütüses dirigiiri Puiga segakuuri Claro. Suuri inemisi man om tä tähele pandnu, et üttenkuun muusiga tegemine and egäpäävälõ vaeldust ja esi eloala inemise tulõva tuud laulukoorist otsma. «Laul om tervüsele hää, esieränis sis, ku häste vällä tulõ,» löüd tä.

Umast oppajakogõmusõst om Talviku Ermo selges saanu, et koolilatsilõ om tähtsä oppi liss tavakoolilõ muud kah ja tä soovitas latsõvanõmbil koolilatsõ kimmäle mõnda huvitsõõri panda. «Niimuudu opit pingutama ja tuu avitas elon parõmbalõ toimõ saia,» tiid Talviku Ermo.

Mõnistõ Mehkariil kävve külälise Kaareperest

Minevä kuu keskpaigan olli Mehkariil, nigu hennest kutsva Mõnistõ rahvamaja soliidõn iän laulja ja tandsja, külälise Jõgõvamaalt. Kaarepere rahvamaja kapell ja lauluansambli, kedä juhendas Aunapi Artur, tull seo kandiga tutvambas saama, Mehkariile esinemä ja neidega ütten pitu pedämä.

Sääne reis võeti plaani jo aasta iist, ku Mehkari Kaarepere rahvamajan külän kävve.

Külälise saije Mõnistõ talurahvamuusõmist kõrraligu ja põhjaligu pildi. Tuu iist kand huult muusõumi programmi-juht ja giid Tamtiku Mare. Eluaignõ opõtaja ja koduloohuviline Paeglise Aili tekk külälise tutvast Eesti Kodu mälestus-kompleksiga.

Ütine pidu rahvamajan läts peris pikäle. Pääle plaani võet laulõ, tandsõ ja pillilugusiid kõrrald Artur, kiä Mõnistõ tandsu- ja laulurahvalõ jo pikembät aigu tutvast, seltskonnatandsõ ja ütist laulmist. Tuust noorõst mehest viil nii pallu, et umast kolmõkümnest eluaastast katskümmed viis om ta muusika ja lauluga tegelnü

NÕLVAKU KAIE PILT

Kaarepere rahvamaja laulja ja muusigu Mehkariile kontsõrti andman.

ja alasi om tal aigu ja tahtmist vanõmbõid esitegijeid juhõndada. Olf armõdu illus, et külälise olli ärä õppinu ka paar laulu, mink noodi Artur mi lauljaid juhendava Kuslapi Marina käest olf saanu. Nii

saadi suurõ kambaga laulda «Laulu Mehkamaast» ja kah vääga ilustat laulu «Las jääda rõõm su hinge».

Ja Mõnistõ rahvas õhaas, et tullu esi ka tõnõkõrd rahvamajja tandsupidulõ, ku muu-

sikat tennü sääne kapell, kel mikrofoni vaija ei olõ ja kiä «tümakat» ka ei tarvita.

Pidu lõpul kinnitedi üle, et saias tõnõkõrd jälleki kokku.

NÕLVAKU KAIE

Molotamistuur sai otsa

VÄLJANDU ELLEN

Parhilla om väega muudsas aoviitmises kuulutõt molotaminõ. Ega hindälgi olõ õi mitä tuu vasta ku rassõ tüü vaihõlõ kipõn taivapilvi vahiti. A ku tuu molotaminõ tükküs egäpäävatses laiskusõs vinnümä, om õks kuri karah.

Lännü suvi tahtsõ ma umah aiah juurigupindre viirde kipõn kunsti tsusata. Mul klaar pilt silmi iih, kuimuudu ilovikur mängmä panda, a tuu jaos olf vaia paar kõvva pulka maa sisse lüvvä. Kõmpsõ uma taadu mano, kiä pingi pääl kinnisilmi unõli. Kõnõli, miä mul vaia om, a taadu ühmäs ülbele, kas ma ei näe, et täl tähtsä molotamisõ tunn käsil. Pidi pausi ni küsse, kas mul ülepää projekt om ja timä puukstaffõga luba vatmanpaprõ pääl. Tahtsõ jo hellü nõsta, a sis karas päähä, et täl jo õiguski. Aokiräh kirotõdi, et Saarõmaal taheti külä võrguplatsi posti lüümises nii projekt ku lupa. Latsiaiah olõvat rõivanagidõ korgusõ reguliirmise säädüs. Pia om muti maahalüümises kah jahilupa vaia. Või-olla tulõ pia säädüs, ku kavvõlõ võit kitskmise man kummarda vai ülepää määnest haina kitsku võitki.

Hildegard'26

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Ma võinu nuu pulga jo esi kah maa sisse lüvvä, asi ollegi inämp põhimõttõh. A tühäst tüllü es nakka tegemä, mõtli kipõn. Sis marssõ Napoleoni muudu uma töösõpoolõ nõna ala. Ütli siidise helüga, et molotagu lahkõlõ lõunõni, a sis olkõ kolmõkäügisüük lavva pääl. Pordsõlananomidõga. Ma esi ei saa vaarita, selle et puudu om kuldviiriga meistrekoka papõr, tohtripapõr

maitsmisõ organi kottalõ, tegemä väidsega vehkmise kursusõ. Ja mu iho proportsiõni olõ õi harmooniah pliidi korgusõga. Kohviplatõ pausi pidämises kah kavvõh.

Ma muidogi tiidse, et taadu pelgäs süüke vaaritamist nigu mutt päivä, sis kaos täl kõrvakuulminõ mõlõmbast kõrvast kõrrapäält. Sa kirriv kikkahari! Minkagiperäst sai

täl molotamistuur kõrrapäält otsa, pand 60 miitre sprindih minemä. Ma toimõndi umma, kuuli õnnõ kõvva kopsmist. Es lää kavvõnd, ku hõigati tüüd vasta võtma. Saisõgi post kikstu, eski verrev pojengitutt külge kõüdet. Ma võti tüü vasta, kiti muidogi kah kõvva. Jah, naistõrahvas piät õks olõma kavalamp ku repän, kel hüä nõvv karmanist võtta.

Nuur kurategijä

Noorõn tüüti ja opsõ ma päälina ja kõik mu sõbra es kõnõlõ muust, ku et kuis nä suumlaisiga ärritõivä, ku odavalt nä midägi saiva ja miilidsä iist pagõsiva. Edesi kolisi ma elämä Võrumaalõ. Tihti sõitsõ siski päälina, et ummi vanu sõpru nätä. Jutt olf näil iks sama ja keeref suumlaisiga äri tegemise ümber.

Inne bussi pääle minekit hulksõ niisama liina pite ümber. Viru uulidsa pääl tulf mu manu üts suumlanõ. Tä kõnõlõ, et Viru varietee olf täüs ja kas ma ei tiä mõnda kotust, kon saanu õdagu aigu viitä ja napsi laskõ.

Bussi vällaminekini olf viil

palflu aigu ja kõndsõmi katõkõisi Talna hotelli poolõ. Tii pääl kõnõlõ tä mullõ, et om Soomõn ütten väikun koolin oppaja. Latsi rüükemisest ja jagõlõmisõst om nii viländ, et kõrd aastan käü tä koskil reisel.

Jätimi sõs hotelli trepi pääl hüväste, ku tundsõ, et kats miist krabasiva minnu sälä takast kinni ja veivä kalitori piten kohegi alla keldrihe. Panti minnu ütten tarõn tooli pääle istma ja naati küsümä, kes tuu suumlanõ olf, mis tä küsse ja mis ma timäle kõnõli.

Ma ütli, et ei mõista soomõ kiiltki. Et suumlanõ paksõ mullõ tii näütämise iist rahha, ma es võta ja timä andsõ sõs mullõ kotiga kats ilusat pluusõ, mõnõ paki suitsu ja peoga

nätsu. Ma pelksi ülekuulõjilõ üteldä, et tuu kraami osti ma sõpru käest.

Anti sõs mullõ papõr ette ja kästi kiruta, et anna konfiskeeridü kauba vabatahtlikult riigile. Ku ma säält är pässi, latsi minemä nii ruttu, ku sai. Tagumadsõ tarõ uss olf poikvalla jäänü ja näi, et tuu tõnõ miis passõ mu pluusõst hindäle sälgä.

Ku sai bussijaama poolõ, mõtli tii pääl, et mis kurategijä ma ja tuu soomõ oppaja kah olõmi. Ja mis kurja mi riigile teimi? Ja kes olf suurõmb kurategijä, kas mi suumlasõga vai nimä? Ja määndse noil katõl mehel latsõ kasusõ, ku esä säändse omma...

REINERTI ELMO

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om kats säänest siä vällä valinu.

Hää hamba

Miis naasõlõ: «No kül sul omma hää hamba.»

Naanõ: «Mille sa nii arvat?»

Miis: «Kehvi hambidõga hindäle iks säänest perst taadõ ei süü.»

PAGANAMAA MANN

Kosjaminek

Tütrik üteli, et tulk ma õdagu, sis ei olõ kedägi koton.

Ostsõ lilli, veini, koogi. Lätisi, koputi ussõ pääle. Kedägi es olõ koton!

VIRGA ROSALIA

Parm tsuskas

Nalapidiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Kosmonautikapäiv kannu otsan

Ku latsõ latsiaian käävä, kõnõlõsõ nä iks koton vällä, mis sääl tetäs. Seo lugu juhtu Nõvvokogo aol. Poiskõnõ tulf üteli pääväl kodo ja olf väega rõõmsa. Tä kitf vanõmbilõ, et näil olf latsiaian kosmonautikapäiv. Tuudaigu kõnõldi telekan kosmonautikast ja Gagarinist, tollõst jutust olliki latsõ ummi tegemiisi man tuld võtnu.

Latsiaia hoovi pääl olf suur puukand. Edimält mänge latsõ tollõ man postimiist. Kand olf postkontor, üteli latsõ olf kirakandja, töösõ tsiiruti timä

ümbre ja nõudsõva, kas näile kirja om. Üts tütarlats kai umma vällamõtõldut kirja ja üteli, et seo om saadõt kosmossõst, Juri Gagarin om seo saatnu.

Tuupääle otsust üteli poisõkõnõ, et tulõ naada mängmä hoobis Juri Gagarinist. Tä ronisi tuusama kannu otsa, ai käe lakja ja hüpäs kannu otsast alla, samal aol hõigatõn: «Ma olõ Juri Gagarin!»

Sääne olf sis latsiaia hoovin latsi ummapääd kõrraldõt kosmonautikapäiv, samal aol ku kasvataja majan kohvi jõiva.

TOSSU TILDA

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga:

Uma Leht,
Tartu 48,
65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

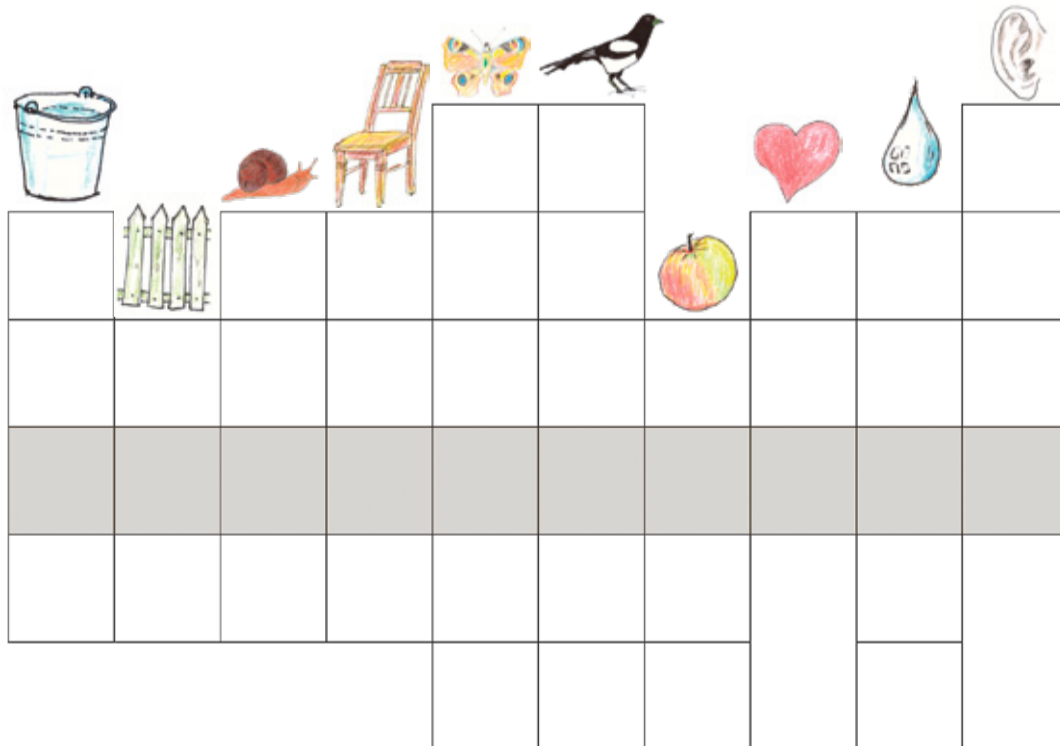
Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastusõ': ilm, päiv, lummõ, arvanu, kõiv, lehe', häitsese', pikembäs, tegevä', tsirgu', tagasi.

Avvohinna saa perekund KOSKO Võroilt.

9. mail om Euruupa päiv. Tuul pääväl tähistedäs Euruupa rahuaigu ja kokkohoitmist. Rahvakallendrin om kah üts keväjäne päiv, midä tundas innekõkkõ mi kandin. Arvati, et tuust pääväst pääle või maaha külbä' hernit ja upõ. Ku täüdät är ristsõna, saat teedä', mis päiv tuu om!

Muda Mari pajatus

Aasta imä

Ma kuuli raadiost, et seo aasta hõigatas üle Eesti vahtsõst vällä aasta imä. Tuu jaos piät olõma pere üles kasvatanu vähämbält neli last.

Või jo targuta tuu üle, kas piät mõnõ imä tõisist kõrgõmbalõ nõstma. Muidoki omma inämbüs imä väärt, et näid tähele

pantasi. A illos om iks kaia, ku latsõ ja latsõlatsõ umma immä tennäse ja kitvä. Tuud hääd sõnna om egäpäävõtseh eloh niigi veidü. Massa-i sõs tuuperäst tunnustamist peris är jättä, et om mõni tõrvatsilk miipotti sadanu. Tennämi kõik umma immä ja vanaimmä ja är mi unõhta essä kah tennädä.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 10 €,
12 kuud – 20 €,
e-ärvõ püsümassuleping 1 € kuun.

tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.